

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
Խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ՆԵՐԿԱՅ 1889 ԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԳՐԱԿԱՆՆԵՐՆԵՐ ԵՒ ՔՆՂԱՔԱՎԱՆ ԼՐՆԻՒՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով Մեր ստանում ենք սեփական շնորհակալութիւնները:
«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլ է, վեց ամսվանը 6 ռուբլի:
Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է յՄԲԱԳՐԱՍՆՆԸ (Բարոնակայա և Բաղարայա փողոցների անկիւնում) Թամարայի տանը:
Կայտարարութեան ուրիշ բաղաձայնից «ՄՇԱԿ» գրվելու համար պէտք է գրման հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ Ստեփաննոս Պալատանան. Գանձակ նահանգի ազգաբնակիչները. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ Սերապատիայի վանքերի գրութիւնը. Ասիական երկաթուղիները. Արտաքին լուրեր.—ԽՈՒՆԻ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՆՈՒԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱՎԱՆ Սալոմէ Նորատունկեան.

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՊԱՂԱՍՆԵԱՆ

Հաղորդելով յայտնի հեղինակ և հայկաբան Ստեփաննոս Պալատանանի մասին ամսուր լուրը, շատ պատկառելի և անհամար մի քանի տեղեկութիւններ հաղորդել նրա մասին, թողնելով մանրամասնութիւնները ապագային:

Ս. Պալատանանի բովանդակի հայ է իր ուսուցիչ և աւարտելով Վարդգեսի դպրոցում, հանգուցեալ իրան նուիրեց մանկավարժական և գրական գործունէութեան Բնակութիւն հաստատելով Թիֆլիսում, նա երկար տարիներ դասատու էր Ներսիսեան դպրոցում՝ Ֆրանսերէնի, հայոց գրականութեան և հայոց պատմութեան: Պարագլելով մի կողմից ուսուցչութեամբ, միւս կողմից նա մեծ եռանդով սկսեց պարագլել գրական վաստակներով. մի առ ժամանակ գրելով «Մշակ» մէջ, Պալատանան «Փորձ» ամսագրի հրատարակչի կեանքը էր իմ այդ կեանքը: Երկու երեխան ձեռքի, անբան ու անգործ մարդն էլ զլիւս Այն էլ ինչպէս որ արդ. այն աստիճանի գիտ չէր, որ կապէին, և այնքան էլ խելացի չէր, որ կարողանար ընտանիքին դուրս լինել: Այն մի գոհը էր, որի մէջ այրվում էին Գասերիս վարձը հազիւ հազ բաւականանում էր ցամաք հացին Հայոսյանը, կուր, սկանդալներ.—այս էր ահա իմ լեզուն ու պակասը տուն բերած աշխատանքը:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՍԱԼՕՄԷ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

Տաճանի կեանք էր իմ այդ կեանքը: Երկու երեխան ձեռքի, անբան ու անգործ մարդն էլ զլիւս Այն էլ ինչպէս որ արդ. այն աստիճանի գիտ չէր, որ կապէին, և այնքան էլ խելացի չէր, որ կարողանար ընտանիքին դուրս լինել: Այն մի գոհը էր, որի մէջ այրվում էին Գասերիս վարձը հազիւ հազ բաւականանում էր ցամաք հացին Հայոսյանը, կուր, սկանդալներ.—այս էր ահա իմ լեզուն ու պակասը տուն բերած աշխատանքը:

Այդ ժամանակն էր, որ մեր քաղաքում մի քանի «աղաղակ», ի թիւս որոնց և մօլլա Սիմօնը, հայոց օրիորդական դպրոց բացարկն և ինձ էլ հրաւիրեցին ուսուցչուհու պաշտօնով: Ամենայն օր դպրոց գնալու ժամանակ կամ մայրս, կամ Սաբէթօն, հերթով կը գային երեխաների մօտ

տարակվելու օրից սկսած, եղաւ նրա բերնաւոր աշխատակիցը:

Պալատանանի գրութիւնները, որոնք մեծ մասամբ կամ հայոց պատմութեան և վերաբերում էին և կամ քննադատութիւններ են, կարողացել էին սիրով և հետաքրքրութեամբ Հանգուցեալը շատ տարիներ առաջ հրատարակեց «Գրականութեան պատմութիւնը» վերնագրով մի գիրք, որը յաջորդ ժամերը, տարաբաղաբար, մինչև այժմ էլ լոյս չեն տեսել:

Հայոց դպրոցական աշխատանքի Պալատանանի անունը յայտնի է նրա «Ֆերականութեամբ», և այդ կողմից նրա արածը ուղարկութեան արժանի է յատկապէս այն տեսակէտից, որ նա եղաւ առաջինը, որ հիմը դրեց հայոց աշխարհաբար քերականութեան:

Երկար տարիներ հայոց գրականութեան մէջ եռանդուն կերպով գործելով, իբրև հմուտ հայկաբան, իբրև բերնաւոր բանասէր և իբրև լաւ կրիտիկոս, հանգուցեալը վերջին տարիները ոչինչ չէր գրում, և կամ եթէ գրում էր, լոյս չէր հանում: Թողել է նա արդեօք գրական աշխատութիւններ, այդ մեզ առ այժմ յայտնի չէ. մենք գիտենք միայն, որ նա պատրաստ էր Թագրութեան համար «Հայոց պատմութիւն», որը իր քննադատական բնաւորութեամբ միանգամայն տարբերվում է մինչև այժմ լոյս տեսածներից, և ինչպէս տեղեկացել ենք, լինելու է թանգազին գիրք մեր պատմական գրականութեան համար: Հանգուցեալը այդ գիրքը, որի վրա նա երկար տարիներ աշխատել է, մի երկու տարի առաջ յանձնել էր Թիֆլիսի «Տպագրական ընկերու-

մնալու: Ոչ աղախին կարող էի պահել, ոչ սպասուած, դրամական միջոցներս անչափ սուղ էին...

Եթէ մի առ մի գրելու լինեմ այդ օրերի նկարագրերը, շատ ձանձրալի դուրս կը գայ. կրճատեմ ուրեմն մանրամասնութիւնները և կանց առնեմ այն եղևութիւնների վրա, որոնք նշանաւոր հետեանք ունեցան իմ կեանքի համար: Սրանց մէջ անշուշտ նշանաւոր տեղ պիտի բռնի Մանուէլից ստացած երկու նամակներս. դնում եմ այս նամակները այստեղ:

(Առաջին նամակ) «Անչափ սիրելի և անմոռաց քոյր Սալոմէ»:

«Մին սահաթ սրանից առաջ թառը ձեռքիս անում էի: Չը գիտեմս թէ քեզ էի անում, չէ: Թառը անում էի ու լաց ըլնում իմ կորցրած քաղղի վրա: Թառը անում էի ու լաց ըլնում: Հէնց հիմի էլ սիրտս քանդվում ա: Խորքը բերան ինձ թէ՛ դու շատ անբաղդ ես, հալ ու մաշ ևս էլ կը անիծած մարդի ձեռքն, էր թրի բերան առնելու ժարդի, նամեարդ մարդի ձեռքն: Ես էլ քեանքալը էլայս իմ քեանքալութիւնը որ թարիֆ եմ անում էս սարերին, սարերն էլ ինձ հետ լաց են ըլնում: Էս գիրք որ գրում եմ, ուղղում եմ իմաց տալ քեզ, որ եթէ կամը ըլնի

թեանք» հրատարակելու համար: Վերջին տարիները Ստեփաննոս Պալատանանի սպրտում էր էջմիածնում, վարելով ուսուցչի պաշտօն Գէորգեան ձեռնարանում: Հանգուցեալը, որքան մեզ յայտնի է, մեռնելով թողնում է՝ բացի ամուսնուց և մի աղջիկ: Պալատանանի մահով հայոց գրականութիւնը զրկվում է մի բերնաւոր աշխատողից, իսկ հայոց դպրոցական աշխարհը մի աշխատաւոր վարժապետից: Այդ կորուստը, մահաւանդ այժմ, երբ մեր մտաւոր աշխարհը կարճ միջոցում շատ կորուստներ ունեցաւ, ոչ թէ միայն ցաւալի, այլ և շատ զգալի է:

ԳԱՆՁԱԿ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԶԳԱՐՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Վոլկասեան ստատիստիկական մանածոցով», որը բաւական ժամանակ է արդէն սկսել է իր գործունէութիւնը, այս օրերս հրատարակել է Գանձակ նահանգին վերաբերեալ ստատիստիկական տեղեկութիւնների ժողովածու (СВОДЪ СТАТИСТИЧЕСКИХЪ ДАННЫХЪ), որը կազմված է Վոլկասի ընտանեկան ցուցակագրութիւնից հանած տեղեկութիւններից, խմբագրութեամբ պ. Զէյդլիցի: Այս օրերս հրատարակած հատորը, որի մի օրինակը ստացվեց մեր խմբագրութեան մէջ, հրատարակութիւնների վեցերորդ գիրքն է, և պարունակում է իր մէջ ստատիստիկական տեղեկութիւններ Գանձակ նահանգի բոլոր գաւառների ազգաբնակչութեան մասին:

Այդ բաւական մեծ աշխատութեան մէջ, որը պարունակում է շատ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ, մենք գտնում ենք ի միջի այլոց հետեւեալ տեղեկութիւնները:

1873 թվականին, Գանձակ նահանգի ազգաբնակչութեան թիւը, ինչպէս երևում է այն ժամանակվայ ժողովրդագրութիւնից, հասնում էր 593,784 հոգու, երկու սեռեր իսկ 1886 թվին, զինուորագրութեան պատճառով կազմած ընտանեկան ցուցակագրութիւնից երևում է, որ նահանգի ազգաբնակչութիւնը հասել է 728,251-ի իսկ եկտորներ թիւը մօտ 13 հազար է:

Գրանից երևում է, որ 13 տարեկան ընթացքում ազգաբնակչութիւնը աճել է 22, 65%: Ժողովրդի այդպիսի զգալի շատանալը պէտք է բացատրել, ի հարկէ, ոչ թէ միայն ազգաբնակչութեան բնական աճեցողութեամբ, այլ և նրանով որ գուցէ 1873 թվ. ժողովրդագրութիւնը շատ էլ ճիշդ չէ կատարված, և որ 1886 թվ. ընտանեկան ցուցակագրութիւնը արդէն անիծած ծնունդի ձեռքից: Հէնց մին խօսքից եմ սպասում որ թույլ գամ: Քեզ կը բերեմ ըստեղ. քուր ու աղբէր կը դառնանք, քո պղտիկ երեխանքն կը մեծացնենք: Շատ բան կայ սակաւ, շատ բան կայ սրտիս մէջ, բայց գրել չի կարելի: Այն սիրտս էրվում ա, խորովվում ա, իմ Սալոմէ քոյր, քու արեւինս դուրքան ըլնեմ: Մին խօսք, մին գիր գրի, հրաման տուր որ գամ»:

«Քու անբաղդ եղբայր Մանուէլ»:

Այս նամակը կարողացր երկիրը պատռվեց ոտերիս տակին, երկինքը փուլ եկաւ գլխիս: Մահուէլը շարունակում էր ինձ սիրել, ուրեմն իմ բաղդը, որ ես իմ ձեռքով էի թաղել, կրկին յարութիւն է առնում: Հանգիստ կեանք է ինձ խոտտանում, երկինքըս համար տեղ ու տիրական է ուղղում դառնալ: Այնտեղ վայրենի լեղզիների մէջ՝ դրախտ պիտի դտնեմ, ազատվելով այստեղի քաշած տանջանքներից: Մնում է միայն երկու խօսք գրել. «չուտ արի» և ամենայն տառապանքները կը վերջանան, կանհետանան: Այնտեղ, Գաղստանի լեռների վրա, նրա հովիտներում կը մեծացնեմ իմ երկու հրեշտակներս, մի պահապան հրեշտակ էլ ունենալով իմ մօտ... Բայց այստեղ... եթէ մնամ այստեղ... Ինչ օրի-

նեկան ցուցակագրութիւնը կատարված է աւելի ճիշդ և աւելի մանրամասն կերպով:

Այդ ամբողջ ազգաբնակչութիւնը բնակվում է 38,340,3 քառակուսի վերստ տարածութեան վրա, որը և կազմում է ամբողջ նահանգի տարածութիւնը:

Ամբողջ նահանգի գիւղերի թիւն է 1,518, որոնց մէջ բնակվում է 108,709 ծուխ: Գանձակի երկու սեռի բնակիչների թիւն է 20,294, Նուսի բաղաբնակը՝ 5,268, և Շուշի բաղաբնակը՝ 26,806:

Ամբողջ նահանգի մէջ, ինչպէս յիշեցինք, գիւղերի թիւն է 1,518. դրանցից 353 հայ գիւղեր են, 1,009 թուրք գիւղեր, 113 ջուրդ գիւղեր, 14 ուսու, և մնացածները՝ թաթար, հրէաներ, գերմանացիներ, գնչուներ և այլն: Պէտք է նկատել և այն, որ շատ գիւղերի մէջ գանազան ազգութիւններին պատկանողներ խառն են ապրում, բայց այդպիսի գիւղերը մեր բերած ցուցակի մէջ այն ազգութեան գիւղ են համարվում, որը թուրք աւելի շատ է, քան թէ գիւղի մէջ ապրող միւս ազգութեան պատկանողները:

Գաւառների կողմից Գանձակ նահանգի մէջ ազգաբնակչութիւնը հետեւեալ տոկոսն է տակաւ. լուսաւորականներ կազմում են 36, մահմետական-սուննիները 25, մահմետական չիտները 36, ուսու աղանդաւորները 1, իսկ մնացած գաւառնութիւնները աւելի քիչ:

Առաջ բերած տեղեկութիւններից երևում է, որ Գանձակի նահանգում ազգաբնակչութիւնը համարեա բացառապէս բաղաբնակ է հայերից և թուրքերից: Թուրքերը թուրք աւելի են Նուսու, Զիբրախի, Գանձակի և Զիվանչիի գաւառներում: Հայերը ամբողջ ազգաբնակչութեան կէսից աւելի են միմիայն Շուշու գաւառում և մասամբ էլ Զանգեզուրում:

Գանձակի նահանգում արքունական հողերի վրա ապրող գիւղացիները կազմում են 58% ընդհանուր՝ 41% իսկ սեփականատէր գիւղացիները՝ 1%:

Կրթութիւնը ամբողջ նահանգում շատ յետ է մնացել:

ՆԵՐԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հեռագրում են էջմիածնից հետեւեալ տխրալի լուրը. «Ամսիս 19-ին, յայտնի հեղինակ և էջմիածնի ձեռնարանի դասատու Ստեփաննոս Պալատանան՝ վախճանվեց սրտի հիւանդութիւնից»:

Նակներ պիտի ունենան երեխանքը աչքի առջև: Ինչ պիտի սովորեն կիսախելագար, կիսախելացի արքայի հորից: Մնալով այստեղ, ինչ ողորմելի վիճակի պիտի ենթարկվեն սրանք: Ինչ պիտի լինի սրանց ապագան, երբ ակներև տեսնում եմ, որ այսքան բարոյական տանջանքներ քաշուց յետոյ ոյժս արդէն սպառվել է, էլ դիմացկանութիւն չը կայ իմ մէջ. գրեթէ հասել եմ այն կէտին, որ մնում է ինձ առնել երեխանքս ու գցել ինձ նրանց հետ միասին ջրօրը ու վերջ տալ այս տառապալից կեանքին: Ատուած իմ, թու՛ւմ է ինձ, որ խելքս պիտի կորցնեմ: Եթէ խելագարութեան մօտիկ չը լինէի, կարող էր արդեօք այսպիսի միտք գալ գլուխս: Ահա երկունս էլ առաջիս են. սրանց պիտի կարողանամ սպանել... Առաջիկայ ահա անդորը քնի մէջ է. երկնային ժպիտը շրթունքներ, վարդագոյն թշերին, առողջ ստուր ջրթնները մարգարիտներով է շարված հակատի: Սրան պիտի սպանեմ կամ դու պիտի դո՛ գնաս, իմ արդար բալաս, որ զուրկ ծուխ կուրծքիս, թաթիկներով չիտում ես կուրծքս, սնունդ պահանջում ինձանից, կեանքի տեղ մահ պիտի տամ քեզ Ո՛չ, պիտի ապրեմ ձեզ համար և միայն ձեզ համար: Մանուէլն էլ ինձ հարկաւոր չէ: Այ՛, պիտի մոռանամ քեզ Մանուէլ. մեր

Նովոսիբից մեզ գրում են. «Փետրվարի 12-ին տեղի ունեցած խուճուկը, սիրողների մասնակցությամբ, առեց մի ներկայացում յօրուտ տեղիս հայոց երկսես զարդաների Հասարակութիւնը անտարբեր կերպով վերաբերվեց ղէպի ներկայացումը և դանիճը գրեթէ դատարկ էր: Խաղացին «Կախարդված պրինց» կոմէդիան և մի վոզովի: Մենք, ի հարկէ, չենք կարող խտտութեամբ վերաբերվել ղէպի սիրողները, սակայն չենք կարող չը պահանջել, որ յարգելի սիրողները դռնէ իմանային ըստ մտնելու և ըստից դուրս գալու ժամանակը և խաղալու միջոցին չը ծիծաղելին հանդիսակամների հետ միասին Հարկաւոր էր ունենալ փոքր ի շատէ հմուտ ղէփիօր: Ներկայացումից զոյացած արդիւնքը շատ աննշան է եղել:»

Գիւլիսիան մեզ գրում են հետևեալը. «Փետրվարի 10-ին, մի հարսանիքի ժամանակ, երբ տեղական երաժիշտները՝ զուգուհիներն ու դափ զուգուհիները գնում են փեսային տունը, մի կառուպան անդգոյ կերպով իր ձիերը քշելով կառքը դիպչում է դափ թակոցներից մինին, որը ընկնելով, անմիջապէս հողին է աւանդում: Ուղղակի թողել է մի քանի օրը և անօգնական զուգուհիներ, վերջին չբարութեան մէջ:»

Ֆրանսիական օպերետային խումբը, պ. Լաստի առաջնորդութեամբ, յայտնում է որ սկսում է իր ներկայացումները Ռիճիլիսի քաղաքային թատրոնում մեծ-պատի հերթովը շարքովից: Պ. Լաստի արժեքներն էր բաց արել 10 ներկայացումների համար և այժմ տեղեկանում ենք, որ այդ արժեքները կատարելապէս աջողվել է, այնպէս որ պարտքը դիտարկութեան ունի բաց անել նոր արժեքներ՝ դարձեալ 10 ներկայացումների համար:

ԲԱՊՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 11-ին տեղիս հայ թատրոնատերերի խումբը ներկայացրեց Ստանդուկեանցի «Պէպո» պիէսան և մի վոզովի: Ներկայացումը շատ աջող անցաւ և դահլիճը լի էր հանդիսակամների բազմութեամբ: Ներկայացման եկամուտը յատկացրած էր Բաթումի հայոց նորակառուց եկեղեցու օգտին: Ծախված տոնակներէից զոյացաւ 550 բուրլի, իսկ բուրլետից 100 բուրլի: Ծախս եղաւ 150 բուրլի, այնպէս որ զուտ արդիւնք մնաց 500 բուրլի:»

Մենք համատի աղբիւրներից տեղեկանում ենք, որ Եղիշէ վարդապետ Գորիան Կ. Պոլսից ուղևորվել է Եւրոպա, իբրև պատրաստական նըւերակ: Հայր-սուրբի պաշտօնն է յորդորել արտասահմանի հայերին որ Օսմանեան կառավարութեան միջոց բարեկամ մնան և չը թողաւորեն որ իրանց մէջ որ և է ձեռնարկութեան երևան դայ, որը ընդդէմ լինի թիւրքաց կառավարութեան շահերին: Յիշեալ վարդապետը պիտի աշխատէ նաև որ արտասահմանի մէջ հրատարակվող հայերէն թերթերը՝ կամ դադարեն հրատարակվելուց, կամ խոտտանան այսուհետև բարեկամ լինել թիւրքաց կառավարութեան:

Ճանապարհները վաղուց են բաժանվել. մինք չենք կարող այլ ևս մէկու մէկու համար ապրել: Մարական պարտաւորութիւնները թող չեն տալ ինձ տեսնել իմ ու երկրները մէջ և քեզ: Արանց համար ևս պիտի ապրեն և միայն սրանց համար: Այս է իմ անդառնալի մտիւրը...

Վճռեցի մինչև անգամ նամակի պատասխանը չը գրել, և չը գրեցի: Բայց էժան չը նստեց ինձ այդ: Մի գրեցէ ճիշդ այդ էր պատճառը, որ իմ խիղճը հանցարարութիւն չէր գտնուէ: Թողթ ու գրիչ որ տեսնէի, կը կարծէի թէ՛ ինձ համար են պատրաստել Մանուէլին պատասխան գրելու: Գիշերները յանկարծ քնած տեղիցս կը զարթնէի՝ կը նստէի անկողնի մէջ ու շուրջս կը նայէի: Մանուէլի ձայնն էր, որ ինձ զարթնեցրեց, բայց ուր է ինքը... Աչքս կընկնէր դրան վրա, չը լինի թէ՛ դրան ետևումը կանգնած է: Մտի սարսուխը լի բարակումով կը ժամանայի դրանը կը նայէի... ոչ ոք չը կար Բայց կարելի է բազիլ դրանն է, փողոցումն է նա: Երկու անգամ այսպէս հասայ մինչև բազիլ դուռը... ոչ ոք չը կար Մինչև լուսաբաց քունս կը փակուէր աչքեցես, հաղար ու մէկ մտքեր, մէկը միտքից անմիջեմբար, մէկը միտքից մտալ տանջում էին, չարաչար էին ինձ: Խեղճ Մանուէլ, ո՞վ դեռէ, դու էլ քնած չես, կա-

Ռիճիլիսի խորհուրտ ասված թաղից մեզ հաղորդում են, որ այդ թաղում լուր է տարածվել, իբր թէ այդպիսի Սուրբ Սարգիս եկեղեցու ծխականները՝ քահանայ ձեռնադրելու նպատակով առաջարկել են այնպիսի մի անձնաւորութիւն, որը իր մտաւոր և բարոյական ստոր դարձումամբ ոչ թէ միայն քահանայ լինելու, բայց և նոյն իսկ տիրացու լինելու համար ոչինչ արժանաւորութիւններ չունի:

Երեւանի մեզ գրում են, որ այդ քաղաքի փողոցները այնպիսի անանցնելի ցեխով են ծածկված, որ անցողորձներին զատելու, սովորված են էջերը հեծնել, որպէս ղէ իրանց գործի դնալով, կարողանան փողոցի ցեխերով անցնել: Թողնակցն աւելացնում է. «Երևի մեր քաղաքային վարչութիւնը համոզվել է որ իրան անհամեմատ աւելի էժան կը նստի եթէ բնակիչները էջեր վարձեն, քան թէ կեթէ ինքն վարչութիւնը ստիպված կը լինի փող ծախել փողոցների երկու կողմը տրոտուարներ շինելու համար:»

«ВѢСТНИКЪ Европы» ամսագրի այս տարվայ յունիսի տետրակի բովանդակութիւնը շատ հետաքրքիր է: Նախ իր վրա ուղարկութիւն է դարձնում Վ. Սոլովիովի քաղաքական յօդուածը «О рѣчахъ и болѣвняхъ» որը մի պատասխան է Ն. Ստրախովի գրութեանը: Նոյն համարում տպված է Ֆ. Եպիֆանի «Նոր Փարսոն» վերջին բովանդակութեան երկու մասերը: Այդ բովանդակութեան վերջին տպված է ամսագրի փետրվարի տետրակում լինելը քանակութեան արժանի է նմանապէս ամբողջական կիսանքից վերցրած մի դեղեցիկ, թարմ վէպ «ВЪ ГЛУБИ АМЕРИКИ» վերջնագրով: Վէպի հեղինակն է մի առաւ բոլիշ Պոպով, որը վաղուց արդէն ապրում է Ամերիկայում: Վէպը վայելչութեամբ է կարգացվում, մասնաւոր այն պատճառով որ չնչում է առողջ, թիւրմ և իրէջանական դաժտաբանութիւն: Մարդը, որը յոյն է արդէն վերջին ժամանակների աւստաղ, հիւանդոտ, պակօջողական վէպեր կարդալուց, նորից հանգստանում է Պոպովի վէպի տիպերի ու թարմ պատկերների հետ ծանօթանալով:

Խնդրում ենք այն մեր բաժանորդներին, որոնք մեզ որ և է նպատակով իրանց նամակների ծրարի մէջ փոստային մ արկ ան և ր են ուղարկում, —կամ հասցեն պիտեղեն, կամ «Մշակ» մի որ և է համարը բերել առաւ, կամ խմբագրատան բնօրինակներ բերել առաւ, կամ վերջապէս յայտարարութիւնների վարձը վճարելու համար, —դնեն այդ մարկաները նամակի ծոցը, առանց կպցնելու նամակի թղթին, եթէ ոչ մեծ մասամբ այնպէս են կպցնում որ անհնարին է լինում նամակի թերթից պոկել մարկաները և նրանք արդէն անպատեղ են դառնում գործածութեան համար: Եթէ մեզ մարկաներ էք ուղարկում մանր փայլ տեղ, այդ նրա համար է որ մենք նրանց գործածենք և ոչ թէ դրա համար որ դէն դիմք: Իսկ շատ անգամ այնպէս են կպցրած լինում մարկաները նամակի թերթին, որ ստիպված ենք ստանալուն պէս անմիջապէս դէն գցել նրանց:

Վրէի երկու տարիները ընթացում մեր ամենայն յարաբերութիւնները նրանումն էին կայանում, որ կը գար տուն—կուտէր, կը խմէր, կը հայտնէր, փող կը պահանջէր ինձանից և ես քսան, երեսուն կոպէկ փող կը առայի—կը վերկնար կերթար: Այսօր այս պահուցում կուր, սկանդալներ կանէր, ոստիկանութեան ձեռքը կընկնէր, վաղը այս կամ այն անձնաւորութեան պատուին կը կպչէր, դատաստանաներ կը քաջջէնէ: Մէկ օր սրա հետ կը ծեծվէր, միւս օր նրա հետ եւ, ինչ ասել կուզէ, այդ ամենայն խայտառակութիւններ իմ սրտի վրա ծանրանում էին: Մի անգամ հասցրեց ինձ այն կէտին, որ վճռեցի դարձեալ ծանամով նրանից: Համարութեան աւմենայն չափ ու սահմաններն անցել էին: Լա է որ բաժանվել ինքն ըստ ինքեան տեղի ունեցաւ:

Նա լաւ գիտէր իմ փող ստանալու օրերը: Այս օրերից մէկին նա դիմեց ինձ թէ՛ մտադիր է Ա. գնալու, որտեղ նրա պառու մայրն էր ապրում: Այսուց դանազան օղային ամբողջ շինել, պատմեց թէ՛ այնտեղ ինչ ճանապարհներով պաշտօն կոպէկ գտնէ, իբր թէ՛ այնտեղի նահանգապետը նրա լաւ բարեկամն է, և թէ՛ ճանապարհի ծախս որ ունենար վաղուց կը կերթար: Վերջ է

Ջարմանալի է որ հայերի մէջ մարդը ամենահասարակ բաները ստիպված է բացատրել:

Երեւանի մեզ հաղորդում են, որ լուր կայ թէ մինիստրութիւնից կարգադրութիւն է ստացված, որ այսուհետև քաղաքային Գումայի ձայնաւորների ամբողջ թիւ կէսը (և ոչ կէսից աւելի) կարող են լինել մահմեդականներ: Որքան մեզ յայտնի է երևանեան Գումայի ձայնաւորների թիւը 66 հոգի է, ուրեմն ընտրողները այժմ իրաւունք ունեն 33 հոգի բրիտանականները ձայնաւորներ ընտրել, և 33 հոգի մահմեդականներին: Առում են, որ արդէն պատրաստ են ընտրողական ցուցակները և շուտով նշանակվելու են քաղաքային ընտրութիւնները:

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 16-ին թատրոնատերերի մի խումբ տեղիս կուրի զահիճում մի ներկայացում տուեց յօգուտ Գանձակի երկսես զարդաների խաղացին Գ. Ստանդուկեանցի «Էլի մէկ դոն» կոմէդիան և «Չօկան Պետրովիչ» վոզովի: Խաղացողները շատերը հասարակութեան բուռն ծախանարութեան արժանացան: Գահլիճը լի էր և զուտ արդիւնք՝ 200 բուրլուց աւելի էր:»

Մեզ գրում են ՇՈՒՇՈՒՑ, որ այդ քաղաքից ոչ հեռու գտնվող Թաղար դիւրում այս վերջին ամիսներում սաստիկ տարածված էին տիֆ և քոլերա: Նրանից վրէժնեցող, բաւական զոհեր տանկով ծանաւանդ վրդի մահակներին:

ԲԱՊՈՒԻՑ մեզ գրում են հետևեալը. «Ամսիս 15-ին, գիշերվայ ժամի 4-ին, վախճանվեց յայտնի վաճառական, բազուարակ Աբգար Սահակեան Աղամեանց: Հանգուցեալը իր կեանքի 18 տարին նուիրեց իր անձը երեցիօրանական ծանր ծառայութեան, որ և ամենամեծ արժեքները էր կատարում: Միայն վերջին մի քանի տարիներ հիւանդութեան պատճառով թողած էր իր պաշտօնը: Այսպիսի ազնիւ ծառայութեան համար համարեալ թէ ամբողջ Բագուր հասարակութիւնը, առանց կրօնի և ազգի խորութեան ներկայ էր յարգարկարարութեան: Հանգուցեալը թողել է մի կապ աղբալէն գործերը համար: Ահա նրա արած կտակը. Բագուր Մարգարիտական ընկերութեան 1,000 բուրլի, Բագուր նորաշէն դպրոցի համար 1,000 բուրլի, Էջմիածնի վերաշինութեան համար 1,000 բուրլի, Երուսաղէմի վանքին 500 բ., Մարգարիտական ընկերութեան գրքարանին 500 բ., Մարգարիտական ընկերութեան դպրոցին 500 բ., տասն տարվայ ընթացքում տայ Բագուրի աղքատներին 2,000 բ. և տեղիս ամեն մի քահանային 100 բ.: Իր կտակում հանգուցեալը դիմելով իր երկու հարգաւոր եղբայրներին և յայտնելով որ մտադրութիւն ունէր մի եկեղեցի շինել առաւ ինքուր և եղբայրներին իրազորել այդ մտադրութիւնը: Եւ ճշմարիտ վաղուց է որ Բագուր քաղաքը կարտոթիւն ունի եկեղեցու: Հաւատացած ենք որ պ. Յակովբ և Յովակիմ Աղամեանները կիրազորեն իրանց եղբոր ցանկութիւնը:»

ԲԱՊՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ փետրվարի 9-ին յանկարծակի վախճանվեց այդ քաղաքում երկտասարդ Յակոբ Անանեանց: Հանգուցեալի եղբայրը ի յիշատակ իր եղբոր նուիրեց 300 բուրլի, որով պէտք է պահել մի որեկիր հայոց զբոսըցում, իսկ 25 բուրլի նուիրեց աղքատանոցի ընկերութեանը:

ԿԱՊՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Նշեցեալների յիշատակին բարեգործական նպատակով նուէրներ աւելու դովելի սովորութիւնը փոքր առ փոքր ընդհանրանում է մեր մէջ. անցեալները, Նմանեան տոնի առիթով, պ. Մ. Ղազարեանց նուիրեց կարսի հայոց ուսումնարանին 10 բուրլի, իսկ երկու օր առաջ հանգուցեալ Ա. Ժամազործեանի յիշատակին նրա աղգակները նուիրեցին նոյն ուսումնարանին 20 բուրլի:»

Յօգուտ Բաթիլի գրքերի հրատարակութեան ստացանք Բաթումից, պ. Մ. Միհրանեանից 3 բուրլի:

Մեզ ուղարկված է պ. Տ. Նաւասարդեանի ժողոված և հրատարակած «Հայ-ժողովրդական հեքիաթներ» ինքերորդ գիրքը: Այս գրքովը բովանդակում է աւելի քան տասն հեքիաթ, որոնց մի մասը գրված է արաբատեան կողմեր բարբառով, իսկ միւս մասը, որը ժողոված է Լուռու դաւառի գիւղերից, գրած է Լուռու տեղական բարբառով: Բացի հեքիաթներից, որոնցից մի քանիսը թէ բովանդակութեան և թէ գրութեան կողմից աջողված են, գրքովի մէջ գեղեցկված է և ժողովրդական բառերի, ոճերի և դարձուածների մի բառարան: Ժողովրդական ոճերի և բառերի հաւաքելը և հրատարակելը ոչ թէ միայն օգտակար միտք է, այլ և անհրաժեշտ նոյն իսկ այն հեքիաթների համար, որոնք վերցրած լինելով մեր ժողովրդի կեանքից՝ վերջին տարիները ընթացքում լայն են տեսնում: Ըժողովրդական հեքիաթների՝ այս գրքովը արժէ 50 կոպէկ և ծախվում է Ռիճիլիսի գրապատճառանոցներում:

«Правит. ВѢСТНИКЪ» լրագիրը արտատպել է արտասահմանի լրագիրներից հետեւեալ տեղեկութիւնը. «Թիւրքաց կառավարութիւնը, որը քայլ առ քայլ հետեւում է հայոց հարցի ընթացքին, յուզվում է նոյն իսկ ամենափոքր պատճառներից, որոնք որ և է կապ ունեն այդ հարցի հետ: Դերանով պէտք է բացատրել այն թշնամական դիրքը, որով թիւրքաց կառավարութիւնը վերաբերվեց ղէպի մի հայ քահանայի թաղումը: Վարդապետը Այդ թաղման ժամանակ ներկայ էր ամբողջ բոլորական հոգեւորականութեանը: Բոլորաբացի հոգեւորականները մէկը մի համակրական ճառ խօսեց հայերի մասին, և այդ առիթով ներկայ եղող հայերը համակրանք յայտնեցին բոլորաբացիներին: Այդ մասին հաղորդեց Սուլթանին, որը զգո՞հ լինելով Վարդապետ պատահած յիշեալ ղէպից, բացատրութիւն պահանջեց հայոց պարտաւորեցի: Պատրիարքը պատասխանեց, որ այդ ղէպը պատահել է թիւրքաց սահմաններից դուրս, մինչդեռ ինքը պատասխանատու է այն հայերի համար միայն, որոնք ապրում են Թիւրքիայի

վերջոյ խօսքը այնտեղ բերաւ, որ ես նրան այսօրվայ ստացած փողերս տամ, և նա վաղը անպատճառ ճանապարհ պիտի ընկնի: Տուեցի իրան վերջին կոպէկը առանց մի խօսք ասելու: Մի առանձին ուրախ տրամադրութիւն եկաւ նրա վերա, և պատճառ բաժնելով թէ՛ ճանապարհի համար մի քանի պատրաստութիւններ ունի տեսնելու, իսկոյն դուրս եկաւ տանից գնաց: Այն օրից ի վեր նա տուն չը վերադարձաւ: Մի քանի ժամանակից յետոյ ինձ պատմում էին թէ՛ նա ամբողջ երկու շաբաթ այստեղ է կեղել, և թէ՛ գնացել սրան նրան աղաչել է, որ ճանապարհի փող տրան ու այդ միջոցով ճանապարհ է ընկել, առանց միտա բարեւա ասելու իր երկնանցը:

Բայց բանը նրանում չէ: Նրա այդ երկու շաբաթվայ քաղաքի մէջ թափառաչելը ուրիշ և անակնկալ հետեւեալ ունեցաւ ինձ համար: Ինչ ասել կուզէ որ մենք դարձեալ ամբողջ քաղաքի ասուլիսի պատճառ էինք դառել, իսկ տեղ-Մոսկովի շնորհով այդ առարկան նիւթ էր դառել և մեր օրիորդական դպրոցի հողաբարձուները մէջ Տէր-Մոսկով հարցը այսպէս էր դրել:

(Կը շարունակվի)

ասանաներուն Իր պատարանին պատրիարքը կցել է, որ ինքը նուիրված է Օսմանեան զահին, և դրանով հանգստացրեց Սուլթանին»

Թիֆլիսի արագան էկզարխի կարգադրութեամբ մեծ պատի ընթացքում կիրակի օրերը մի քանի ուղղափառ եկեղեցիներում, ուսուցիչ և վրացիք էին ընդունուով պէտք է տեղի ունենան բարոյական-կրօնական դրոյշները:

Երէկ, մեծ-պատի առաջին օրը, Թիֆլիսի փոլոցներում կենդանութիւն էր սիրում. ամբողջ գուարճանում էր սովորական ուրախութիւններով, որոնք Թիֆլիսում այդ օրը ամեն տարի տեղի են ունենում: Գծուար է առանց ծիծաղելու նայել այն ծիծաղաշար տեսարանի վրա, որ ներկայացնում են զանազան խմբեր պատկերով փողոցներում: Գոյնզոյն շորեր, միտաժպետ երեսներ, էշերի վրա նստեցրած մարդիկ կանանց շորերով, ուղեների վրա նստեցրած պարսիկ խմբերը, զինուորականները և շինուորականները ծիծաղաշարով զգեստները միացած ահագին ամբողջ ազգայնիկները և զուգայի ձայնի հետ՝ այդ բոլորը ակամայ գրառում է ամենքի ուշադրութիւնը, կենդանութիւն տալով մեծ-պատի առիթով տրոյած ամբողջին:

Այրաքի, փետրվարի 19-ին, քաղաքային թատրոնում կայացաւ վերջին ներկայացումը, որը կազմված էր զանազան օպերաների կտորներէրէ: Հասարակութիւնը բաւական ուղեւորված կերպով իր հրաժեշտը տուց զերաւաններին, որոնք բաւական էր ստացան զանազան պարգևներ: Այդ երկու հասարակութիւնը ցոյց տուց որ զիտէ դեռահայ ճշմարտի և իսկական արտիստներին: Պրոնտիֆիկով, որին և պատկանում է անցած սէզնի օպերայի կազմակերպութեան գործը և որը զանազան պատճառներով վերջին ժամանակներս յետ էր մղված, այս երկու շէր խաղում հասարակութիւնը միաձայն կանկեց նրան և վարձատրեց երկրապան ծախսաբարութիւններով: Նոյն երկու օրուան զբաղման խոսքով տուց իր վերջին ներկայացումը Բանին խորտոնում, խաղավով պ. Խժինի «Շլիֆաներ» պիեսան: Այդ խաղոյնը ևս կատարելապէս լի էր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԱՍԽԱՅԻՆ ՎԱՆՔԵՐԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր եկեղեցական հիմնարկութիւնները անհաշիւ, անտեսական քաղաքացիական կամայականութեան ենթարկված վիճակը հաշուարկած բան է: Հաշուարկած բան է և այն, որ այդ նոյն եկեղեցական հիմնարկութիւնները և զանազան վաճառքները, որոնք դարձիւ ընթացքում կլանել են ժողովրդի ամբողջ բարեկեցութիւնը, որոնք ունեցել են և ունեն ահագին կալուածներ, և հարստութեան աղբիւրներ, ներկայումս վերին աստիճան աղքատութեան և քաղաքացիական մէջ են գտնվում անհողութեան և եկեղեցական վարչութեան անընդունակութեան շնորհով:

Իբրև ապացոյց մը ճշմարտութեան, մենք առաջ կը բերենք մի քանի տեղեկութիւններ, որոնք քաղաքացիական կարգապահութեան ներկայացրած մի պաշտօնական տեղեկագրից: Ահա այդ:

«Սերաստիայի Ս. Նշանի վանքն աւերակի երկոյթ մը ստացած է: Սոյն վանուց տարեկան հասոյթ կը նկատուի 1000—1200 ոսկեայ գումար մը, մինչդեռ 200 ոսկեայ ծախք մը կանխել չը նշմարուի: 20—23 տարեկէ աստի, վանքի իւր ջանքով զարգացրած ըստ ամենայնի կը մերկանայ աստիճանաբար և 3-4 տարիէն անբան բռնբռութեան վրայ: այս սպառնալիք մը է, այլ ճշմարտութիւն մը՝ անկարօտ ապացոյցի, յորով խուսափել անկարելի է քանի որ վանական կազմակերպութիւն մը և խորհուրդ մը ըստ օրինի գոյութիւն չունի, երբէք հակող չը կայ սորակալուածող ախ մը հողին մշակութեան վրայ:

«Գաղաքէն 10 ժամ հեռու Տոյոցայ աւերակ վանուց ընդարձակ և բարեկեր հողերն անխնամ ընթացած են և մաս մը նախապատիւ արտօրաքը շեջակայ զիւղացոց ձեռքի տակ, մնացեալ մաս մասն ալ, շատ տարիներէ աստի անմշակ թողուած է: Աւելի ցաւալին է՝ քաղաքէն հինգ ժամ հեռու գտնուած Գրեմաճ գիւղի մօտ Ս. Վանուց սպարակոյն որոյ մէջ ժամանակաւ 6-7 հարիւր ոչ-

խար և մաս մ'ալ կաթնատու կովեր կը ձմերէին: Այժմ յիշելներն սպառնէն զատ, սոյն ագրար-կի հողերն բոլորովն մերկացած են իրենց նախնի պայծառութիւնն և անհողութեան մատնուած:

«Հրեշտակապետի քառակուսեացի վանքն կիսակործան կացութեան մը ենթարկուած, քիչ օրէն բլուրի վրայէն դաճալիվելու սպալի պատկերն կը ներկայացնէ. այս վանուց մէջ պիտի հաստատուէր հողագործական վարժարան մը, հայ գիւղերէ շրջապատեալ լինելուն առթիւ. այսօր պարզ դաճալան մը կը իւրկացնէ այս վանքի կործանումը և անմշակ մնացած ու լքեալ են բարեբեր հողերն, այս արտելը Պոլսոյ 700 քիլէաւ նաւազն սերմ ընդունող տարածութեամբ կը հաշուուի:

«Գառնուով Ս. Նշանի վանուց արդի կացութեան ամէն ինչ առջինէն բոլորովն տարբեր կը տեսնուի. սխալաբար մը չը կրնար գտնուիլ կանոնաւոր սենեակ, ոչ օրինաւոր անկողին, և ոչ ալ չոր փրփիւթ մը, դոճմբը զրկուած են իրենց ուղեւորներէն, շտեմարաններն թափուր օրով լեցուած են. յարգանքներն ալ անձրևներու խորհուրդներն անհայտ կը փայլին: Գիշերովի կազմակերպութեան ամէն ինչ ամբողջաբար կորսնչուած դատարան, ուր ամիս դատարկ մնալով վերջ, գերեզմանի բացումը տեսաւ առանց վարժարանի բացման արժանանալու: Սոյն վանուց ընդարձակ կալուածներն ու հողերն ևս վերջնիչալ վանքերէն նախանձնի կացութիւն մը չունին: Վանուց եկամուտն, տրուած բարեպաշտական նուէրներն, նուիրուող իրեզնիներն յայտնի չեն թէ ո՞ր կերթան և ոչ որ գիտակ է վանուց առնեցած թանկագին հումքանոց և հարստութեանը: Վանքի մատակարարութիւն ու միտանութիւն նախանձնի կացութեան վերածելու, հաշիւներ ներկայացնելու և կանոնաւոր արձանագրութիւններ բռնելու, զիշերովի վարժարան բանալու համար, բոլորում է 1881 սեպտ. 15-ին երջանակայլատակին Ներսէս Պատրիարք Հօր, այդ թղթոց պատճէն կարելի է գտնուի Պատրիարքարանի հանրագրոց մէջ, չորս 3000 ստորագրեալ: Վանուց տեսութեան համեմատ քաղաքիւ աղջկանոց բարոյական վիճակն ալ խանդարեալ է: Սահմանադրութիւն ստուանական կերպով կը գործադրուի, կարգեալ ժողովներն չունին ոչ օրինաւոր նիստ և ոչ արձանագրութիւն:

Բողոքականը և ճիւղովիք հարկաւ մեծ օգուտ կը քաղեն և պիտի քաղեն այս բարեպաշտն առիթներէն:

ԱՄԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱՅՈՒԹԻՒՆԵՐ

Անատոլի երկաթուղեաց շինութեան կանոնադիրն որ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ Բ. Գրան մատուցուած էր, վաւերացած լինելով Նախարարաց Խորհուրդէն, Աւստրական նախարարութեան յղուէր է:

Երեքշաբթի օրը Պ. Քառուս հանրօգուտ շինութեանց նախարարին յանձնեց նամակ մը որով կը ծանուցանէ Ն. Վանութեան թէ Անատոլի օսմանեան երկաթուղեաց նորակազմ ընկերութեան բաժնետոյթներ, որոց անուանական արժէքը 45,000,000 Ֆրանքը կը հասնի, ամբողջովն գումար են Տէօզ Պանքին միջոցաւ. թէ այդ բաժնետոյթոց 1000 ին 10ը վճարուած է և ընկերութեան արժանագրութեան ներքև կը գտնուի: Պէտք է զիտնու թէ այդ բաժնետոյթք հանրային ստորագրութեամբ չեն գտնուած, այլ միւսիայն Տէօզ Պանքին և Գերմանիոյ մի քանի օրերէ Պանքայիներու և մասնաւոր դրամատանց կողմէ:

Պ. Քառուս երեքշաբթի օրն Ելմտական նախարարութեան վճարեց նաև, Գրեթի Լիօնէի վրայ փոխանակագրով մը, Հայտար Փաշա-Նիլոմիլոյ դիւն Անատոլի երկաթուղեաց ընկերութեան յանձնման համար որոշեալ գումարն: Այդ գումար թէ 6,000,000 Ֆրանք է, սակայն Պ. Կիւլիէնի կողմէ անոր 1,500,000 Ֆրանքով վրայ դրուած արդիւքին պատճառաւ, Պ. Քառուս առ այժմ 4,500,000 Ֆրանքը միայն վճարեց: Սայմա, ինչպէս երէկ ծանուցինք, Թիւրքիայի Առաջին դատարանն ինչ ինչ օրինական ձևակերպութեանց անկատար մտաւ պատճառաւ մերժած լինելով յիշեալ Ֆրանսոցի ձեռնարկին: Պ. Կիւլիէնի պահանջումն, վճարողոյն կնիքէն վերջը այդ գումարին վրայ դրուած արդիւքն առ ոչինչ դրուելով, Պ. Քառուս պիտի կարենայ վճարել նաև 1,500,000 Ֆրանքը:

«Լա Թիւրքի» կըսէ թէ Սուլթանը վաւերացուցիւր է Անատոլի երկաթուղեաց (Նիլոմիլոյ-Նիլուրի) շինութեան և շահագործման ընկերութեան կանոնադիրը:

(Արևելք)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Բողոքականից հողգործում են, որ իբրև թէ ալմտեղ մի քանի քաղաքներում, նորերս կրկին տեղի են ունեցել մի քանի խառնակութիւններ, որոնք քաղաքական բնատրուութիւն ունենին:

«Հոսովից հեռագրում են, որ իտալական կառավարութիւնը մաղաղկայային հրացանները անյարմար համարելով խառնական զօրքի համար վճար է Ամերիկայում նոր տեսակի հրացաններ պատուիրել:

«Փարիզում լուր է պտտում, որ Ֆրոնէ նորից պատգամաւորները ժողովի նախագահ կը նստուի:

«Լոնդոնից հեռագրում են, որ ճիւղ չէ այն լուրը, որ իբրև թէ գերմանական կայսրը պիտի Անգլիա գնայ:

«Պէշաի մի քանի լրագրիւններ մէջ սպառնում է հետևեալ լուրը. «Վարտ ամսին գնեալու Բուլանթէ գնալու է խառնական վերադարձին պիտի անցնի Պէշաի: Բուլանթէ վաղուց մտադրութիւն ունի այցելել Ռենարեան:

«Կ. Պոլսից Վիեննայում ստացված տեղեկութիւններն նայելով, մեծ-վրդը Բենալի-Ֆաշայի զորութիւնը խախտված է:

«Փարիզից հեռագրում են հետևեալը նոր մի-նիստութեան կազմակերպութեան մասին. մինիստր-նախագահ նշանակված է Տիրբար, արտաքին գործերը մինիստր Սպիլլէր, ներքին գործերը մինիստր Վոնտան, Ֆինանսները մինիստր Բուլլէ, արդարադատութեան մինիստր Տէլլէներ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Ֆալլէր, զինուորական մինիստր Յրէյալ-նէ, ծովային մինիստր Ժօրէս, երկրագործական մինիստր Ֆէ, հասարակական աշխատանքների մինիստր Գիւօ:

ԻՍՏԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռնգարիայի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը արդեւ երբ ներկա՞ծ քարերը ներքին գործարարութիւնը Ռնգարիայի զարթոնքում, որովհետև զբանք պատրաստվում են արձիւնային խառնուրդներ ներկայ: Մի և նոյն մինիստրութիւնը թոյլ տուց քարերը ներքին հասարակ թղթով ստանձել:

*

Անգլիայում և Ռուսում հաւաքած վերջին վիճակագրական տեղեկութիւններէրց երևում է, որ այդ երկրներում հողատրական զատակարգը աւելի երկարակեաց է, քան թէ նոյն երկրներին հասարակական այլ կոչումներին պատկանողները: Նոյն ժամանակամիջոցում, երբ 1000 հողատրականներից մեկում են 8 հողի, 1000 ուսուցիչներից և դատախազներից մեկում են 11 հողի, իսկ բժիշկներից 17 հողի:

*

«Արևելք» մէջ կարգում են հետևեալը: «Գարեջրի մէջ երկաթի գործարան մը պիտի հաստատուի, որ յի սկզբան պիտի պատրաստուի նախանական գործիքներ և այն: իսկ ապագային պիտի աշխատուի աւելի ընդարձակ և բարեքր վիճակի մը մէջ գնել գայն»:

*

«Արևելք» լրագրում կարգում են, որ Կիւրոսի Գատը-Քէօզ վերջում այս օրերս մտել է Հաճի-Սիւլէյման անուով մի անձն, 135 տարեկան հասակում: Նա իր կեանքի ընկիցեղում 7 անգամ ամուսնանալով, ունեցել է 69 հաս զատակ, որոնցից 60 թղայ և 9 աղջիկ:

*

Ամբողջ մամուլը իտալիայում դեռ 1836 թէին բողոքած էր միայն 185 այլ և այլ հրատարակութիւններէրց: իսկ անցեալ 1888 թէին պարբերական հրատարակութիւններ թիւը իտալիայում հասել էր արդէն 1600-ի: Այդ թիւը 135 լրագրիւնը ամենօրեայ էին բաժանելով յիշեալ հրատարակութիւնները իրանց բողոքականութեան համեմատ, յայտնում է որ 1888 թէին իտալիայում լոյս տեսած 1600 հրատարակութիւններից 429 քաղաքական, 72 քաղաքական-կրօնական, 193 երկրագործական, ստալական և անուսական, 108 զրականական, 89 բժշկական, 34 երգչական բողոքականութիւն ունենին: Մնացածներն էլ անորոշ բողոքականութեան հրատարակութիւններ էին:

*

Այժմ ինչ ասես առական եւ պատուում նորերումս վախճանված բուռնի լինանի և օրիորդ Մարիա Վէլչայի մասին: Իտալական մի լրագիր այժմ հաւատացնում է որ Բուրջո իշխանը և Վէլչայ բարձունքին ամենին չեն սպանված, այլ ծպտեալ կերպով փակուած են Մէլչիլլիայ ամրոցից:

և այժմ գտնվում են իտալիայի Ֆլորենցիա քաղաքում, որտեղ ապրում են կեղծ ազգանուններով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՄԱՍԿԻՆ ԳՐՈՒՆԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒԳ, 18 փետրվարի: Հրատարակված է պետական խորհրդի հետևեալ կարծիքը. «Ճամանակաւոր օրէնքների գործողութիւնը, որոնք որոշվեցան բարձրագոյն ուկադով, 26-ին փետրվարի 1878 թէի, և որոնք վերաբերում էին վերջին պատերազմի ժամանակ զինուորների ընտանիքների ապահովութեան, այդ նոյն օրէնքների գործողութիւնը պէտք է տարածվի և այն զինուորների ընտանիքների վրա, որոնք սպանված, անյայտացած և կամ ստացած վէրքերից վախճանված են 1878 թէից յետոյ եղած ճակատամարտերում, ի միջի այլոց և անկիցները դէմ արշաւանքների ժամանակ:

ՎԻԵՆԱ, 18 փետրվարի: Կիւրոսիական շրջաններում Տիրբարի գործ գրած միջոցները «Հայրենասէրների միութեան» դէմ, վերին աստիճանի անխնամ վարմունք են նոյն իսկ մի տեսակ վերադարձ են համարում Ֆրանսիական ազգի մեծամասնութեան համար լեթալիանու են, որ Ֆրանսիական նոր մինիստրութիւնը այդ տեսակ խռովութիւններ պատճառելով, հազիւ թէ համալիրային ցուցահանդէսի վերջնապէս յետոյ գոյութիւն կարող է ունենալ: «Neue Freie Presse» լրագիրն ասում է, որ Կիւրսի հրատարականը սպառնոց է որ իտալական ազգը ընդդէմ է պատերազմական ծախսերին, որոնք հետևանք են երեքսեդանտի դաշնակցութեան Մամուսար աղբիւրներից յայտնում է, որ այդ հանգամանքը Բերլինի քաղաքական շրջաններում ծանր երկիրը զգացմունք է ներշնչում:

ՓԱՐԻԶ, 18 փետրվարի: Սահմանադրութեան վերաբնութեան շրջանային մասնաժողովները հրատարակել են ուղերձներ, որոնց մէջ մի կողմից Գերբուէլլի ուսուսէր մանիֆէստին համակրութիւն է յայտնվում, իսկ միւս կողմից պատրաստակարարութիւն՝ մասնակցելու «Հայրենասէրների միութեան» բողոքին, յիշեալ միութեան խափանման դէմ: Բացի «Presse» լրագրից «France» լրագիրն էլ բաց է արել հանդանակութիւն, մի-մի Ֆրանիկ չափով խրաքանչիւր նուիրատուից, Սօգալյոյում սպանված և վերադարձված ուսանների ընտանիքների օգտին:

ՓԱՐԻԶ, 18 փետրվարի: «Հայրենասէրների միութեան» բնականում կատարվող պոլիցիական խռովարկութիւնները շարունակվում են և ենթադրութիւն կայ, որ միութիւնը կը խափանվի:

ՀՈՒՄ, 18 փետրվարի: Նոր մինիստրութեան կազմը, հաւանական է, որ կը յանձնի Կիւրսիին: Նոր մինիստրութիւնը կը կրի բացառապէս արմատական բնատրութիւն:

ԲԵՐԼԻՆ, 18 փետրվարի: Վերջին օրերս գերմանական մամուլը մի մասը սկսեց պաշտպանել Գերմանիայի և Ռուսաստանի բարեկամութեան դաղափորի անհրաժեշտութիւնը իր վրա առանձին ուշադրութիւն դարձրեց մասնաւոր «Deutsches Tageblatt» լրագրի յոգածը, որը սպառնացնում է ոչ թէ միայն Ռուսաստանի, այլ և Ռուսաստանի ու Աւստրիայի հետ դաշնագրի հիման վրա կայանալի համաձայնութեան կարելիութիւնը:

ՎԻԵՆԱ, 18 փետրվարի: Կենթադրութիւն կայ անցկացնել հետևեալ զօրքի 10-րդ զորաբանի զլլաւոր շտաբը Բրեճնից դէպի Պէշեպլ, բայց ինքն զօրքը Մորավիայից Գալիցիա չի տեղափոխվի:

ԲՈՒՒՄԲԵՍ, 18 փետրվարի: Հաւատացնում են, որ մինիստրական ճշմարտում անցած է և բոլոր մինիստրները մնալու են իրանց պաշտօններում:

ՀՈՒՄ, 18 փետրվարի: Չինուորական լրագիրները հողորդում են, որ ենթադրութեան կայ պակասեցնել իտալական զօրքի քանակութիւնը 12 զորաբանից 10-ի:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 18 փետրվարի: Այսօր Էրիսոն, քի-միական փորձեր անելու միջոցին, ծանր կերպով վերաւորեց իր երկու աչքերն էլ:

ԲԵՐԼԻՆ, 18 փետրվարի: Գերմանական մամուլը շարունակում է դրավել կուն Տօլստոյի վարչական բէֆօրները հարցով հիմնվելով զլլաւոր ծպտեալ կերպով փակուած են Մէլչիլլիայ ամրոցից:

բազիս «Reichs Korrespondenz» լրագրի հարգող-
 դուրսերի վրա, որը ապացուցանում է Ռիգայի
 նահանգական վարչության վերանորոգության
 անհրաժեշտությունը: «Nordd. Allg. Zeitung» լր-
 րագիրը իր այսօրվայ առաջնորդող համակրու-
 թեամբ է վերաբերում դեպի Ռեֆորմները և վեր-
 կայություն է բերում Միլիտերի «Allg. Zeitung»
 լրագրի ասածները, որ յիշեալ վերանորոգութիւնը
 ճանապարհ է հարթում աւելի լաւ, աւելի կար-
 գաւորված և զեղծունեւորին աւելի պակաս մատ-
 չելի վարչական հաստատութիւններին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 փետրվարի «Гражданинъ»
 լրագիրը լսել է որ հարգողական ճանա-
 պարհների նախկին միջնորդ Պոսիլեթ, բարձր
 Շէրնիլայ, բարձր Տաուրէ և մի քանի այլ անձինք
 դատի են ենթարկվում թագաւորական գնացքի
 խորտակման գործի պատճառով:

ՓԱՐՅԻՑ, 19 փետրվարի: Բուլանժեան Լազերի
 երէկ հարցապնդում արաւ պատգամաւորների
 ժողովում շարքնաւորների միութեան կառու-
 վարութեան կողմից հարձակու պատճառով: Մի-
 նիստը նախագահ Տիրար պատասխանեց, որ կը
 ստիպէ ամենքին յարգել օրէնքները և ժողովը
 մեծամասնութեամբ 348 ձայնի ընդդէմ 220
 ձայնի՝ կառավարութեանը իր վստահութիւնն ար-
 ապայտեց: Երէկ ներքին գործերի մինիստրը հը-
 րամանապրեց պրէֆէկտներին արգելել չէլարե-
 նասէրների միութեան անդամների ժողովները և
 հարկ պահանջած ժամանակ դիմել ոչ ժի:

ՊՐՍՏ-ՍԱԻԻ, 19 փետրվարի: Ռուսաց «Չարի-
 կա» շոգենաւը մանկով Սուէրի շրանցը, ուղտոր-
 վում է դէպի Սուէյ, որպէս զի վերջին Աշխուղին
 իր ընկերներով, որոնք Օթոկից բերված են Սուէյ
 ֆրանսիական «Seignelay» և «Primaugnet» շոգե-
 նաւերով:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍՍ
 Փետրվարի 17-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արժէք . . . 92 ր. 90 >
 Համբուրգի վրա 100 մարկ . . . 45 > 47 1/2 >
 Փարիզի վրա 100 ֆրանկ . . . 36 > 70 >

Ռսկի	արժէ	7 > 39 >
Մարտային կուսովներ		148 > 75 >
Արժամք		1 > 10 >
Բորսային դիսկոնտներ	5 1/4 և 6 1/2 0/0	
Պետակ. բանկ. 5 0/0 տոմս	1-ին շրջանի	99 > — >
	2-րդ	99 > 25 >
	3-րդ	98 > 75 >
	4-րդ	99 > 25 >
	5-րդ	98 > 87 >
Ռսկեայ փոխառութիւն		140 > — >
Նոր 4 0/0 փոխառութիւն		83 > 62 >
Արևելեան 5 0/0 փոխառութ. 1-ին շրջ.		100 > 12 >
	2-րդ	100 > 12 >
	3-րդ	100 > 25 >
Ներքին 5 0/0 առաջին փոխառութ.		274 > — >
Երկրորդ		252 > 50 >
5 1/2 0/0 բէնտա		102 > 50 >
Ռսկեայ բէնտա		169 > 50 >
Երկրորդ կոնսոլիդաց. փոխառու- թիւն		148 > 37 >
Նոր երկամսեայ բէնտա		99 > 37 >
5 0/0 գրաւական թղթի կալուած.		
փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.		
	թղթադ.	92 > 75 >
	բանկի	98 > 25 >
Գրաւ. թղ. Ազն. բանկի		
5 1/2 0/0 գրաւական թղթի խեղճի		
կալուած. բանկի		99 > 50 >
6 0/0 գրաւ. թղ. Խարկովի կալ. բան.		101 > 50 >
	Պոլտավայի	101 > — >
	Պետ.Տուրկ.	100 > 75 >
	Կիւսի	101 > 50 >
	Մոսկուայի	101 > 50 >
	Բեսարաբ. Տավր.	100 > — >
	Նիժ. Սամար.	100 > 50 >
	Վիլնայի	100 > 62 >
	Թիֆլիսի—72 և —	97 > 75 >
	Քուխայի—18 և —	97 > 75 >
Վ. Օլտիսի-Կամսկի բանկի ակցիաները		729 > — >
Ռուսաց երկամսեայ թղթի գրաւ. ընկ.		236 > 50 >
Բիբիսկ-Քոլոցովի ընկ.		92 > 75 >
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օրդի- նացիաներ		94 > 12 >
Մոսկուայի քաղաք. օրդինացիաներ		93 > 50 >
Օրդնայի		94 > 75 >
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օրդ.		83 > — >
Ս. Պետերբուրգի բորսայի արամադրութիւնը հանգարտ է:		

Խմբագիր-հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.
 Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԵՅԻ և ԲԱՌՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ
 Հինգշաբթի, մարտի 2-ին, ԱՐՄԷՆԻԱ (ARMÉNIE) շոգենաւը, նաւապետ ԳԱ-
 ՐԻԳ (GARRIGUES) զուրս կը դնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսոն,
 Կ. Պոլիս և Մարսէյը: Տեղեկութիւնները մասին պէտք է դիմել ընկերութեան
 գործակալներին. Բաթումում Լէմբողուի տան, Նաբերէժնայա, և Թիֆլիսում՝ Նախկին Ար-
 ծրունի դպրիւրում, № 103.
 1—2 (21—28)

Գ Ե Ր Ա Մ Ի Ս Ե Ր Մ
 Ֆրանսիայի ղեղին և պիտակ շերամի ամենալաւ ցեղից պատրաստած ունեւ,
 Պատեօրի մեթոդով: Ֆունտը 60 բուբլի, 5 մսխալը 3 բուբլի 50 կոպ., ճանապարհա-
 ծախսով:
 Հասցէն՝ Туансе, Черноморскій округъ, Варваринская Сельско-Хозяйст-
 венная школа, Леону Степанянцу.
 2—15

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է բոլոր հայ գրավաճառների մօտ Թիֆլիսում
“ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳՍԻԱՌՍԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ”
 (Գաւառական պատկերներ): Գրեց Ալեքսանդր Արարատեանց:
 Գինն է 70 կոպէի:
 Կիբըը հրատարակված է հանգուցեալ հեղինակի պատկերով: 3—10

Վ Ր Ա Ս Ա Ն Ի Լ Ի Մ Է Ր Ե Թ Ի Վ Ի Ճ Ա Կ Ա Յ Ի Ն Կ Ո Ն Ս Ի Ս Տ Ո Ր Ի Ս Յ Ի
 տանի մէջ նշանակած է աճուրդ տոյն փետրվարի 24-ին, առանց կրկնաձուրդի, կա-
 պալով տարւ համար էջմիածնապատկան մի կրպակ, հանգերձ փեշտախտիւ, որ գտն-
 վում է Բազազխանայում, Թիֆլիսում:
 3—3

1839 Г. 50-ЫЙ ЮБИЛЕЙНЫЙ ГОДЪ 1889 Г.
МУЗЫКАЛЬНОГО ЖУРНАЛА
„НУВЕЛЛИСТЪ“
 Въ наступающемъ 1889 году «НУВЕЛЛИСТЪ» кончаетъ первое, полулѣтнее свое сущест-
 вование. Пользуемся этимъ случаемъ, чтобы выразить нашу глубокую благодарность: музыкаль-
 нымъ дѣятелямъ, какъ отечественнымъ, такъ и иностраннымъ, помогавшимъ намъ вести наше
 издание, и публикѣ, сочувствіе и поддержка которой давала намъ возможность ожить высокой
 задачѣ, полѣвка назадъ ставшей девизомъ «НУВЕЛЛИСТА».
 Оглядываясь на тяжелое прошлое, пережитое нашимъ журналомъ, мы не безъ гордости
 высказать можемъ, что силы и энергія потраченныя редакціею на неустанное, полулѣтнее ве-
 дение своей нелегкой работы, нашли себѣ достойную опѣнку въ средѣ русскаго общества и въ
 средѣ русской семьи по преимуществу. Предоставленные самимъ себѣ и никогда не пользова-
 ли, ни прямо, ни косвенно, посторонними субсидіями, мы черпали—и духовныя и матерьяльныя
 средства для веденія журнала только въ общественномъ сочувствіи нашему дѣлу. Это дорогое
 намъ сочувствіе нынѣ и возлагаетъ на насъ обязательство, продолжать наше издание и, по мѣ-
 рѣ возможности, его совершенствовать.
 Желая достойнымъ образомъ ознаменовать окончаніе перваго полулѣтняго существованія
 «НУВЕЛЛИСТА», редакція рѣшила дать въ этомъ юбилейномъ году цѣлый рядъ пьесъ выда-
 ющихся композиторовъ, какъ русскіихъ, такъ и иностранныхъ, написанныхъ исключительно для
 юбилейнаго года «Нувеллиста».
 Въ юбилейномъ году будутъ помѣщены сочиненія, между прочимъ, слѣдующихъ музы-
 кальныхъ авторовъ: Рубинштейна, Чайковскаго, А. Н. Сѣрова («Ноктюрнъ» принесенный въ
 даръ редакціи «Нувеллиста» для юбилейнаго года, сестрою композитора), Направника, Иванова,
 Соловьева, Дюбюка, Главача, Бориса Шель, Зике, Мамарова, Капри, Тивольскаго, Малапкина,
 Липина (посмертное сочиненіе), Гуно, Сень-Санса, Массеня, Годара, Рейнеке, Шарвенка, Мош-
 ковскаго, Штрауса и мног. друг.
«МУЗЫКАЛЬНО-ТЕАТРАЛЬНАЯ ГАЗЕТА»
 будетъ выходить въ продолженіи музыкальнаго сезона—въ январѣ, февралѣ, мартѣ, апрѣлѣ,
 сентябрѣ, октябрѣ, ноябрѣ и декабрѣ.
ПРЕМІЯ ЮБИЛЕЙНАГО ГОДА.
 Эта премія будетъ состоять изъ большаго художественнаго альбома, въ которомъ будутъ
 помѣщены автографы знаменитыхъ музыкантовъ, наброски извѣстныхъ художниковъ и портреты
 выдающихся музыкальн. дѣятелей.
 Въ портфель редакціи находятся между прочими письма, манускрипты, записки и пр.
 нижеслѣдующихъ музыкальныхъ дѣятелей: Русскихъ: Алябьева, Балакирева, Бахметева, Бу-
 лахова, Варламова, Глинки, Гурилева, Гензельта, Даргомыжскаго, Дюбюка, Давыдова, Дрейшо-
 ка, Моношко, Мусоргскаго, Контскаго, Направника, Рубинштейна, Сѣрова, Чайковскаго, Улы,
 Бышева и друг. Иностранныхъ: Беріо, Блуменгалья, Ш. Велле, Вьегана, Горія, Гуммеля-
 Делера, Гордиджани, С. Геллера, К. Майера, Мендельсона-Бартольди, Куллака, Листа, Кл.
 Шуманъ, Роберта Шумана, Серве, Пансерона, Фегиса, Фильда, Эрнста и друг.
 Несмотря на большія затраты на издание альбома, въ Юбилейный годъ редакція не уве-
 личиваетъ цѣну.
 Подписная цѣна 5 руб., съ доставкою и пересылкою 6 руб. подписка принимается: Въ
 С.-Петербургѣ, въ главной конторѣ «Нувеллиста» при музык. торговлѣ М. БЕРНАРТА, Невскій
 пр. № 64, уголъ Караванной ул. противъ Аничкина дворца. Въ Москвѣ, въ муз. магазинѣ П.
 И. ЮРГЕНСОНА.
 3—3

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԻՈՐ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑ
 (Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
 Հիւանդներին ընդունում են ամէն օր
Ա Ռ Ա Ռ Օ Տ Ն Ե Ր Ը
 ՆԱՌԱՍԱՐԳԻՆԱՆ—9—11 ժ. վիրաբուժական, նաև ատամնացաւի, սիֆիլիսի և աչքի ց.
 ՐՈՒԿԻՎՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
 ԿԻՆՔԻՆԻՆԻ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—11 1/2—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
 ԲԵՆԿԵՎՍԿԻ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի ց. և սիֆիլիսի:
 ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի կանանց ց.
 ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիրակի:
Ե Ր Ե Վ Ո Ն Ե Ր Ը
 ԳՍԳՍՍՍԿԻ—4 1/2—5 1/2 ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
 ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ—5 1/2—6 1/2 ժ.
 ՓՈՒԴԻՆԵԱՆ—5 1/2—6 1/2 ժ. ներքին, երեխայոց և ընկալի ց. (էլեկտրականութեամբ):
 Հիւանդանոցներն է մասն կա բարձրագույն Մօղեի:
 Վճար—50 կ.: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) համար փոխադարձ համաձայնութեամբ:
 Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ

ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԱՅԳԻ
 Թիֆլիսի Կօրնիայում, Վէրայի կամուրջի մօտ, 1,000 քառակուսի սաժէնի մե-
 ճութեամբ: Այգու երկարութիւնը 69,66 սաժէն է, իսկ լայնութիւնը 14,37 սաժէն:
 Այգու սահմաններն են՝ մի կողմից Վօրոնցովսկայա Նաբերէժնայա, միւս կողմից Նա-
 բերէժնայա փողոցը, երրորդ կողմից զենեւալ Զենիկի տունը, չորրորդ կողմից Յովհան-
 նիսանի այգին:
 Տիրոջ հասցէի մասին հարցնել «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը:
 1—3 (Կ.)

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի
ԱՐԻՍՏՈՐ ՈՄ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑԻ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲՆՈՒԳԻՐԳ
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ
 Գինն է 3 բուբլի, ճանապարհի ծախսը զնոզի վրա է:
 Միանուագ քսանից աւելի զնոզին զիջումն կը լինի:
 Վաճառվում է ԲԱՅԱՌԱՊԵՍ Խիլիկէլի և ընկ. գրալաճառանոցում, Թիֆ-
 լիս, Գօլովինսկի Պրոսպեկտ, առաջին Գիմնազիայի հանդէպ: 34—40

ՉԻՆՈՐԱԳՐԱԿԱՆ
 ԿՈՆՆՈՒՄՈՒԹԻՒՆ
 Գինն է 30 կոպ.
 Վաճառվում է թէ Թիֆլիսի և թէ գա-
 ւառական քաղաքներէ գրալաճառների
 մօտ: 4—10

Վե ղեպի գազէտի «ՄՍԿԱԿ» քա-
 յոյս ղեպի գազէտի 1) «Եկոնոմիչ.
 Սոլոյենիե Կուրիսի Կուրիսի», քաղաք-
 ղեպի Դ—րա Գ. Արիսունի, քաղաք. ղեպի
 Ա. Արաքելյան. Ընկա 25 կ. 2) Die Oeko-
 nomische Lage der Armenier in der Türkei,
 ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni,
 übersetzt von A. Amirchanjanz. Preis 25 k.
 3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien,
 ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni über-
 setzt von Amirchanjanz. Preis 20 kop.
 Ինոգորդնե, ղեպի քաղաքի քաղաքի քաղաքի
 քաղաքի, ղեպի քաղաքի քաղաքի քաղաքի.
 Ադրէս. Կուրիսի, Կուրիսի «Մսչակ»,
 ևլի Tiflis, Redaction „Mschak“. (Ծ)